

ták itteni megjelenését. De a kelták újabbvaskori hagyatéka is itt van.

Szarmata-jazigok, germánok és avarok gazdag emlékei zárják be a sort a magyar honfoglalás, az Árpád-kor és a magyar középkor tárgyainak sorozata előtt, amelyek hívatva vannak arra, hogy kiegészítsék a történelemnek ama fejezeteit, amelyekről írott emlékek nem tesznek tanúbizonyságot. Ezeknek a figyelembevételétele nélkül nem lehet a Bácska településtörténetéről helyes képet kapni.

Ennek a gyűjteménynek hatvan éves története van, amelyet olyan nevek díszítenek, akikre a megnyitás napján emlékezni kell.

Margalits Ede, Schwerer János, Dudás Gyula, Roediger Lajos, Gubitza Kálmán és Trencsény Károly keze munkája, lelkiismeretes tevékenysége megérdemli a legteljesebb elismerést. Ezek az emberek nem a külső csillogásért, hanem a belső szükségletből halmozták össze ezeket az emlékeket, amelyek tulajdonképpen hatvan esztendő után most kerültek valóban a nagy nyilvánosság elé. Ezért volt ünnepélyes a megnyitás, amelyen nemzetiségi különbség nélkül ott voltak azok, akiket a Bácska földjének múltja érdekel s akiknek szívéhez közel áll a — ma Zombor város gondozásában lévő — gyűjtemény.

Cserta Péter polgármester szavai nyitották meg az ünnepséget. Beszédében a muzeum támogatását helyezte kilátásba s kérte ehhez azok segítségét is, akiknek az ügyek intézésében szavuk lehet.

Varga László, a Közgyűjtemények Országos Főfelügyelőisége nevében szólalt fel. Ismertette a muzeum történetét, a felszabadulás utáni helyzetet s azt a nagy

áldozatkészséget, amellyel a Főfelügyelőiség a muzeum segítségére sietett, több mint 10.000 pengőt juttatva a muzeum rendbeszedésének költségeire. Vázolta azt a munkát, amelyet a rendezés terén a szegedi Horthy Miklós-Tudományegyetem Régiségtudományi Intézete végzett, amelynek három fiatal tagja: Párducz Mihály, Korek József és Foltiny István járult hozzá a modern rendezéshez, leltározáshoz.

Banner János, a rendezést irányító intézet nevében ismertette az elvégzett munka és a gyűjtemény jelentőségét, rámutatott arra, hogy a megnyitás napjáig csak az alapot teremtették meg, amelyen tovább lehet és kell dolgozni ebben az emlékekben annyira gazdag vármegyében.

Frey Imre a Bácsbodrog vármegyei történelmi társulat megszállás alatti munkáját ismertetve, kiemelte azoknak az érdemeit, akik az alapító magyarsággal együtt küzdöttek a muzeum elvitele ellen s akiknek köszönhető, hogy ma a gyűjtemény újra a magyar közművelődés szolgálatában állhat.

Cserta Péter záró szavai után a közönség megtekintette a kicsi, de európai igényeket is kielégítő gyűjteményt, amelynek életében új élet kezdődik.

B.

Jelenkori francia festőművészek kiállítása Budapesten.

Almásy-Teleki Éva grófnő művészeti intézetében nyílt meg egy kiállítás, melyen az ötven évet meg nem haladott francia festők műveiből mutattak be több mint száz képet. Ez az a generáció amelyet Matisse, Derain, Rouault, Dufy, Braque, Picasso stb. nemzedéke

előzött meg. Róluk talán elég itt annyit említeni, hogy ők voltak a fauveizmus és a kubizmus út-törő mesterei.

Nyersen fogalmazva: a kubizmus a tárgyak formai lényegét kívánja kielemezni s ezt a plasztikai formák nagy stereometrikus egységekre való leegyszerűsítésében és a részek egymás-közi kapcsolatainak hangsúlyozásában találja meg. Az előbbi pedig szerephez juttatja a víziót, melyet vagy a valóságban látott jelenség inspirál, vagy pedig mint belső látomás jelentkezik.

Mindkettőnek közös vonása a valóságtól való elvonatkozás, ami az utánczók tömegében nem ritkán értelmetlen túlhajtásokra vezetett. Később ezen irányok művelői (köztük Derain és Vlaminek) visz-szatértek a valóságfestéshez, fölhasználva a fentebb vázolt keresések végső eredményeit: a szemlélet felszabadultságát. Ez annyit jelent, hogy bizonyos szellemben átkölti a valóságot a szubjektivitás teljes érvényesítésével, szemben a naturalizmussal és impresszionizmussal, amely azon nem változtat.

A jelenkori francia festők ebben a lehiggadt szellemben festenek s ez meglátszik ezen a kiállításon is. Nem mintha ma is, és épen ebben a generációban nem akadnának francia festők, akik erősen abstrahálnak, többek közt Sourverbie vagy Gromaire (:művészetük a kubizmus továbbvitele), de ezek és hozzájuk hasonlók ezen a kiállításon nem szerepelnek. Mégis azt mondhatjuk, hogy a kiállítás az utolsó húsz évben kialakult irányokat kívánja bemutatni. Természetes, hogy ezen a kiállításon belül is sokféle irány és árnyalat mutatkozik a természetközelséget kereső művektől a surrealista felfogásig, nem lehet azon-

ban azt mondani, hogy a kiállítás anyaga az egyes művészek reprezentatív műveiből lenne kiválogatva. Már méreteik sem nagyok (általában 60—70 centiméteresek), amit a szállítási körülmények is indokolnak.

A képek külső megjelenése szerény és első pillantásra az tűnik fel, hogy nem demonstrálnak sem a stílussal, sem a tartalommal. Ezt azért szükséges itt megjegyezni, mert gyakori szokás modern festőknél, hogy művészi célzataikat nagyon is aláhúzzák. A demonstráció egyébként nem tulajdonsága a francia festészetnek sem a művészettörténeti multban, sem a művészeti forradalmak korában. E tekintetben sohasem ment túl azon, amit a tartalom, vagy a probléma megkívánt, s jellemző a francia művészetre, hogy a forradalmiság fokán is racionális marad. Ez akkor tűnik fel, ha megfigyeljük, hogy más nemzetek festői, legalább is köztük igen sokan, mennyire igyekeznek képeiken észrevétni, hogy ők megértették és elsajátították ennek vagy annak a francia irány-nak szellemét vagy forradalmiságát és akadtak esztétikusok akik ezt értékelési szempontnak is tekintették. Ez a mérsékeltség abban is mutatkozik, hogy ezen a kiállításon még „effektus“-ra törekvő kép sincs, ami a nézőt „első pillanatra“ megállítaná; a nézőnek kell megállni és tudomásul venni a kép tartalmát.

A diszkrét külső mellett azonban nagy belső kultúráltságot és festői intellektust árulnak el, a bennük rejlő művészi tartalom pedig érdekes. A témákról általában keveset mondanak, azokat elmondották a nagy naturalista, impresszionista elődök, akik még mohósággal vetették arra magukat és új meglátásaikról tempera-

mentumos előadásban számoltak be. A mai francia festő nem megfigyeli a témát, inkább benne él, s ami kívülről látható rajta, arra csak utal. E helyett keres belső lényegeket és törvényszerűségeket, s megkísérli ezt megértetni. Hangulatok, feszültségek, metafizikai megsejtések, rejtettebb, de lényegét kifejező karakterisztikumok, misztikum, vagy a festőnek egyéb témához fűződő reflexiói jelennek meg a képeken, s érzékeltetni kívánják az érteken kívülesőt.

Nagy, erős indulatok vagy mélyről törő ösztönök nem jellemzik ezt a festő nemzedéket, s inkább racionális úton jutnak a művészi tartalomhoz, amit nyújtanak, de azért finom érzékkel meg is érzik azt, úgy hogy az intellektuális munka és a művészi ösztön helyes aránya mutatkozik meg a műveikben.

A másik sajátossága a mai francia festészetnek az, hogy a mai kollektívizmus felé haladó időkben is individuális nemcsak egészében, hanem a festők differenciáltságá-

ban is. Talán az eddig mondottakból is kiérezhető, hogy e művekben az egyéniség nem markáns jegyekben nyilatkozik meg, hanem a problémáknak egyénien meglátott különbözőségében. Igaz viszont, hogy ezek a problémák a közvetlen megelőző generáció által elért eredményekben gyökeresnek és azoknak elfinomodását, a régi mondanivalóknak szelídebb hangon, könnyebb hangszereken való előadását jelentik. De jelentik a felfogások és meglátások közötti lazább elhatárolást is, amely elvezethet a jövőben egy egyenesebb stílus kialakulásához, melyben azonban az egyéniség is helyet kap.

A Budapesten kiállított anyag önmagában nem alkalmas arra, hogy elképzeltesse velünk ama művek tartalmát és értékét is, melyek mint kimagasló alkotások mutatnak rá a mai francia festészet színvonalára, de keresztmetzetet ez a kiállítás is ad és így a lényeges sajátosságokat szemlélteti.

DOROGI IMRE